

دانشگاه آزاد اسلامی
مرکز مشهد

مرکز مشهد

نقش مدیریت دانش سبز در نوآوری سبز و توسعه پایدار شرکت با تاکید بر متغیر تعدیلگر فرهنگ سبز سازمانی (مورد مطالعه: شرکت های تولید مواد غذایی شهر کرمانشاه)

محمدنادر محمدی، شیرین محمدی

خلاصه

با توجه به اهمیت صنایع غذایی، کیفیت و امنیت غذا و محصولات غذایی در توسعه کشور و سلامت مردم لازم است چنین پژوهشی صورت گیرد تا به درک بهتر تاثیر مدیریت دانش سبز و نوآوری بر توسعه پایدار شرکتها و ترویج فرهنگ سبز کمک نماید. پژوهش حاضر از نوع پژوهش های کمی بوده که از نظر هدف جز پژوهش های توسعه ای- کاربردی است و برای جمع آوری اطلاعات از شیوه مرور منابع کتابخانه ای استفاده شده و تحلیل داده ها به شکل توصیفی - تحلیلی است. نتایج نشان داد که مدیریت دانش سبز و نوآوری بر توسعه پایدار شرکتها و ترویج فرهنگ سبز تاثیر دارند یعنی توانایی سازمان برای سرمایه گذاری بر دانش سبز به آنها کمک کرده تا محصولات و خدمات سازگار با محیط زیست را از طریق نوآوری سبز ارائه دهند و عملکرد زیست محیطی خود را تقویت کنند.

کلمات کلیدی: مدیریت دانش سبز، نوآوری سبز، توسعه پایدار شرکت، فرهنگ سبز سازمانی

۱. مقدمه

انقلاب صنعتی قرن نوزدهم با موفقیت خود، میلیون ها نفر را از فقر بیرون آورد اما با این حال، زوال محیطی و منابع متعاقب آن یکی از عوارض جانبی این رونق بود (عباس و دوگان، ۲۰۲۲). منابع طبیعی و آسیب پذیری آنها در برابر تأثیر گرمایش جهانی، پیشرفت اقتصادی بازارهای نوظهور را به خطر می اندازد (آلکاران و همکاران، ۲۰۲۲) لذا دولت ها تشویق شدند تا بر روی کاهش انتشار گازهای گلخانه ای کار کنند در همین راستا، سازمان ملل نیز اهداف توسعه پایدار را برای حفاظت و بهبود محیط زیست و جامعه معرفی کرد (سازمان ملل متحد، ۲۰۲۱). در نتیجه، سازمان ها شروع به ارزش گذاری اهمیت محیط سبز کردند و به طراحی مجدد عملیات و سیستم مدیریت خود پرداختند (احمد و همکاران، ۲۰۲۲). شرکت های پویا از دانش، تولید با کیفیت و شیوه های سازگار با محیط زیست به عنوان استراتژی های ارزشمند برای ایجاد مزیت رقابتی در دنیای تجارت امروز استفاده می کنند (رجایی و سالک، ۱۳۹۵؛ آل کودا و همکاران، ۲۰۲۲) و مفهوم توسعه به شکل پایدار مطرح شد؛ توسعه پایدار فرآیندی است در استفاده از منابع، هدایت سرمایه گذاری ها، جهت گیری توسعه فناوری و تغییرات نهادی که با نیازهای حال و آینده سازگار باشد. توسعه پایدار که از دهه ۱۹۹۰ بر آن تأکید شد جنبه های از توسعه انسانی و در ارتباط با محیط زیست و نسل های آینده است (طالبی و همکاران، ۱۴۰۱).

دنیای مدرن امروز، موجب افزایش آلودگی ها و مشکلات زیست محیطی و در نتیجه افزایش نگرانی دولت ها و سازمان ها در رابطه با محیط زیست شده است؛ این نگرانی ها منجر به وجود آمدن اصطلاح جدیدی تحت عنوان نوآوری سبز شد. نوآوری سبز، زیر مجموعه ای از نوآوری می باشد که کیفیت زیست محیطی را ارتقا می دهد و منابع را به صورت بهینه مصرف می کند (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸؛ طالبی و همکاران، ۱۴۰۱). یکی از اهداف توسعه پایدار توسعه محصول سازگار با محیط زیست از طریق مفهوم "نوآوری سبز" آسانتر است (زارع و همکاران، ۱۴۰۰؛ احمد و همکاران، ۲۰۲۲).

دانشگاه آزاد اسلامی
مرکز مشهد

فردوس

شرکت ها باید بر روی نوآوری های فناورانه و مدیریتی برای پایداری اجتماعی تمرکز کنند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۲) و بین دو نوع نوآوری سبز تمایز قائل شوند: نوآوری مدیریت سبز و نوآوری فناوری سبز. بطور کلی، بهبود فرآیندهای مدیریت و تولید و کاهش اثرات زیست محیطی، اهداف اصلی شرکتها در نوآوری مدیریت سبز است (اولاه و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین سازمان ها از دانش برای بهبود رضایت مشتری و مزیت رقابتی استفاده می کنند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۲). در طول چند سال گذشته، مدیریت دانش بسیار مورد توجه قرار گرفته است و در تدوین استراتژیها، ایجاد محصولات و خدمات جدید و نظارت بر فرآیندهای عملیاتی به عنوان یک جزء حیاتی در نظر گرفته شده است (فام و همکاران، ۲۰۲۲). با این حال، با توجه به چالش های زیست محیطی، شرکت های پویا دامنه مدیریت دانش را گسترش داده اند و شروع به ادغام محیط با آن کرده اند (احمد و همکاران، ۲۰۲۲). بنابراین، مدیریت دانش سبز به یک منبع استراتژیک برای بسیاری از شرکتها تبدیل شده است و آنها را نسبت به رقبای خود در دستیابی به اهداف توسعه پایدار، برتر می کند (ترکی و همکاران، ۱۴۰۰؛ وانگ و همکاران، ۲۰۲۲). بطور کلی، هر چه سیستم مدیریت دانش سبز یک سازمان مؤثرتر باشد احتمال نوآوری سبز بالاتر رفته و این فعالیت ها به طور مستقیم با دستیابی به اهداف توسعه پایدار که روح ثنوری سبز است در ارتباط هستند. باید گفت که مطالعات متعددی در مورد مدیریت دانش و توسعه پایدار انجام شده است (بهارلو، ۱۳۹۹؛ عباس و ساگسن، ۲۰۱۹؛ احمد و همکاران، ۲۰۲۲).

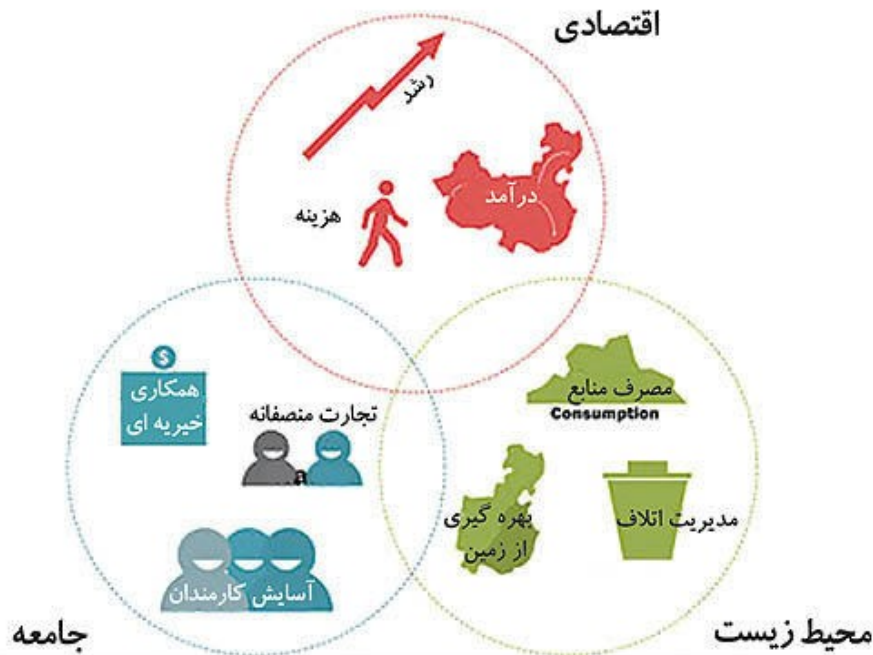
با این حال، با توجه به تازگی مفهوم مدیریت دانش سبز، توجه کمی به نقش آن در نوآوری سبز سازمانی و توسعه پایدار شده است؛ علاوه بر این، تاکید کمی بر نقش تعدیل کننده فرهنگ سبز سازمانی در تقویت رابطه بین مدیریت دانش سبز و نوآوری سبز برای دستیابی به توسعه پایدار شده است. بنابراین، این مطالعه به دنبال پر کردن این شکاف علمی است. با توجه به تاکید دولت بر رعایت مسائل زیست محیطی و اولویت مشتریان به محصولات سبز لازم است که شرکتهای تولید مواد غذایی به این امر توجه ویژه داشته باشند لذا مسئله اصلی پژوهش اینست که تاثیر مدیریت دانش سبز بر نوآوری سبز و توسعه پایدار شرکت های تولید مواد غذایی شهر کرمانشاه چگونه است؟ نقش تعدیلگری فرهنگ سبز سازمانی در این میان چیست؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱- توسعه پایدار شرکتی

مفهوم توسعه پایدار شرکتی* با سه بعد، یعنی محیط، اقتصاد و جامعه مرتبط است؛ جنبه زیست محیطی پایداری بر حصول اطمینان از هوا و آب پاک، حفظ محیط زیست، کاهش استفاده از منابع طبیعی (به ویژه منابع تجدیدناپذیر)، توسعه محصولات سازگار با محیط زیست و کاهش انتشار گازها و مایعات مضر تأکید دارد (رحیمی و سالک، ۱۳۹۵؛ سانگ و همکاران، ۲۰۲۲). جنبه اجتماعی پایداری بر بهبود روابط سازمانی با مردم و جامعه و ارتقای رفاه انسان از طریق درک بهتر نیازهای آنها تمرکز دارد. همچنین بر ارتقای حیات فرهنگی، برابری در جامعه، توسعه و حمایت از زندگی اجتماعی، حقوق بشر و عدالت تمرکز دارد؛ جنبه اقتصادی پایداری نیز رویکردی عمل گرایانه برای افزایش فروش و کاهش هزینههای عملیاتی برای به حداکثر رساندن سود برای یک شرکت دارد (وانگ و همکاران، ۲۰۲۲).
ارکان سه گانه توسعه پایدار عبارتند از:

* Corporate sustainable development

شکل شماره ۱- ارکان سه گانه توسعه پایدار

۲-۲- فرهنگ سبز سازمانی

فرهنگ (به عنوان یک عبارت عمومی) و فرهنگ سازمانی (به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های آن) یکی از مفاهیم بسیار مهم در مدیریت و رفتار سازمانی محسوب می‌شوند. فرهنگ سازمانی به معنای سیستمی از معناها و مفاهیم مشترک میان اعضای یک سازمان، که آن سازمان را از سازمان‌های دیگر متمایز می‌کند. فرهنگ هر سازمان استخوان‌بندی و شاکله‌ای است که تمامیت یک سازمان را می‌سازد. بدون شک فرهنگ سازمانی، می‌تواند تنه استواری بسازد که تکیه‌گاهی برای رشد و صعود سازمان و اعضاست (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۹). برای تأثیرگذاری بر رفتار و نگرش سازمانی نسبت به دستیابی به اهداف مشترک شرکتی، تیم مدیریتی یک سیستم مشترک از باورها، ایده‌ها و ارزش‌ها را ایجاد می‌کنند که به عنوان «فرهنگ سازمانی» شناخته می‌شود (وانگ و همکاران، ۲۰۲۲). فرهنگ سبز یک شرکت را می‌توان به عنوان فرهنگی تعریف کرد که در آن حفاظت از محیط زیست بعنوان اصل اساسی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین ارزش اصلی کارکنان شرکت در بیانیه مأموریت شرکت گنجانده شده و باعث می‌شود هر عضو تیم در قبال حفاظت از محیط زیست احساس مسئولیت کند (عباس و دوگان، ۲۰۲۲). در نهایت اینکه، فرهنگ سازمانی سبز* زمینه تحقیقاتی نسبتاً جدیدی در حوزه سازمانی است و به سازمان‌ها یادآور می‌شود که باید سبز بیندیشند و به دنبال سبز بودن باشند (چائو هوانگ، ۲۰۱۹).

برای تأثیرگذاری بر رفتار و نگرش سازمانی نسبت به دستیابی به اهداف مشترک شرکتی، تیم مدیریتی یک سیستم مشترک از باورها، ایده‌ها و ارزش‌ها را ایجاد می‌کنند که به عنوان «فرهنگ سازمانی» شناخته می‌شود (السویدی و همکاران، ۲۰۲۱؛ وانگ، ۲۰۱۹). فرهنگ سبز یک شرکت را می‌توان به عنوان فرهنگی تعریف کرد که در آن حفاظت از محیط زیست بعنوان اصل اساسی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین ارزش اصلی کارکنان شرکت در بیانیه مأموریت شرکت گنجانده شده و باعث می‌شود هر عضو تیم در قبال حفاظت از محیط زیست احساس مسئولیت کند (عباس و دوگان، ۲۰۲۲).

* organizational green culture

دانشگاه آزاد اسلامی
مرکز تحقیقاتی

مرکز تحقیقاتی

در نتیجه فرهنگ سبز، کارکنان بیشتر نگران مسائل زیست محیطی شده (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۹) که تأثیر مثبتی بر کار آنها دارد. برای شکوفایی فرهنگ سبز، مدیران باید توجه بیشتری به حفاظت از محیط زیست نشان دهند (ازهر و یانگ، ۲۰۲۱). ایجاد فرهنگ سبز در یک سازمان، وضعیت موجود را به چالش می کشد و عملکرد نوآورانه را تسریع می کند. فرهنگ سبز همچنین کارکنان را به طور قابل توجهی تشویق می کند تا مسائل زیست محیطی را جدی بگیرند (خوشرو و قجری، ۱۳۹۵؛ ازهر و یانگ، ۲۰۲۱).

۲-۳- نوآوری سبز

نوآوری سبز فرایندی جدید برای تولید محصول یا ارائه خدمت، روش و سیاست جدید مدیریتی و یا راهکاری جدید برای توسعه کسب و کار است که کاهش خطرات زیست محیطی، آلودگی و تأثیرات منفی مصرف انرژی مانند آب، برق، گاز، نفت و ... را در پی دارد. نوآوری سبز* فرایند خلق محصول و فناوری جدید با هدف کاهش ریسکهای زیست محیطی و دستیابی به توسعه پایدار تعریف می شود. این شیوه از نوآوری به کاهش آلایندههای محیطی و پیامدهای منفی در مصرف منابع طبیعی منجر می شود (خسروبیگی و همکاران، ۱۳۹۹). نوآوری سبز به عنوان نوآوری نرم افزاری یا سخت افزاری در فناوری تعریف می شود که وابسته به محصولات یا فرایندهای سبز است و شرایط را برای صرفه جویی در مصرف انرژی، بازیافت ضایعات و طراحی محصول سبز فراهم می نماید. هدف از نوآوری سبز، کاهش اثرات نامطلوب زیست محیطی در کل زنجیره ارزش محصول از تامین کننده تا مصرف کننده است (وانگ و همکاران، ۲۰۲۲).

۲-۳-۱- ابعاد نوآوری سبز

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در سال ۲۰۱۰ تعریف کاملی در خصوص نوآوری سبز ارائه کرد: نوآوری سبز بر کاهش پیامدهای زیست محیطی تأکید داشته و به نوآوری در محصولات، فرآیندها و روش های سازمانی و بازاریابی محدود نشده بلکه ساختارهای اجتماعی و سازمانی را نیز در بر می گیرد (طیاران و همکاران، ۱۳۹۹)

نوآوری سبز می تواند در فرایند، محصول، فناوری و مدیریت تجلی پیدا کند (مروتی و همکاران، ۱۳۹۳؛ طیاران و همکاران، ۱۳۹۹):

- نوآوری فرایند سبز یعنی بهبود فرایندهای موجود و توسعه فرایندهای جدید با هدف بازیافت، استفاده مجدد و تولید دوباره مواد اولیه با روش های کاهش مصرف انرژی و آلودگی های زیستی؛ نوآوری فرایند سبز شیوه عمل سبزگرایانه سازمان را نشان می دهد. نوآوری فرایند به صورت بهبود فرایندهای موجود و توسعه فرایندهای جدید با هدف کاهش عدم قطعیت و افزایش بهره وری و بازدهی فرایندهای درون سازمانی تعریف می شود؛ استفاده از دانش سبز برای پیشبرد و هدایت نوآوری در فرایندهای سازمانی را نوآوری سبز می نامند که می تواند منجر به افزایش و بهبود کارایی زیست محیطی سازمان شود.
- نوآوری محصول سبز، به بهبود کیفیت و تنوع محصول همزمان با توجه به ملاحظات زیست محیطی تأکید دارد؛ نوآوری محصول سبز بعنوان یک سلاح راهبردی برای کسب مزیت رقابتی شناخته می شود که واحد تحقیق و توسعه باید نیازهای مشتری را بشناسد و همیشه میزان رقابت محصول سبز جدید را بررسی کند و همچنین ارزیابی فنی و امکان سنجی اقتصادی و تجاری برای محصول سبز ایجاد کند. کمیسیون اتحادیه اروپا نوآوری محصول سبز را بعنوان طراحی و توسعه محصولاتی تعریف می کند که تأثیرات منفی و مخاطرات زیست محیطی محصول را کاهش می دهند.

* Green innovation

دانشگاه آزاد اسلامی
مرکز تحقیقات و توسعه

مرکز تحقیقات و توسعه

- نوآوری فناورانه سبز، شامل سرمایه‌گذاری در تهیه تجهیزات و ماشین‌آلات سبز و به کارگیری فناوری های پیشرفته سبز است. هم چنین توسعه راهکارهای نوین به منظور نگهداری از کالاها، صرفه جویی در مصرف مواد و مدیریت مدارک و اسناد، نیز در مقوله نوآوری فناورانه سبز قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر نوآوری فناورانه سبز، فرایند تولید دانش فنی با هدف کاهش پیامدهای منفی زیست محیطی است.
- نوآوری مدیریتی سبز، این نوع نوآوری به توانایی سازمان در توسعه و پیاده سازی پروژه های سبز همانند مدیریت زنجیره تامین سبز و سیستم های مدیریت زیست محیطی اشاره دارد. پیاده‌سازی موفق استانداردها و قوانین بین‌المللی، صرفه جویی در مصرف منابع، جلوگیری از انتشار مواد مضر در محیط‌زیست، برگزاری همایش‌ها و سمینارهای آموزشی مرتبط با اقتصاد، صنعت و نوآوری سبز برای آگاهی ذی‌نفعان، از جمله اقداماتی است که در قالب نوآوری مدیریتی سبز توصیف می‌شود؛ نوآوری مدیریتی سبز به توانایی سازمان در توسعه و پیاده سازی پروژه های سبز با برنامه ریزی و تخصیص منابع بودجه مناسب مانند طراحی مجدد فرآیندهای تولید جهت دستیابی به کارایی بالاتر، مدیریت زنجیره تامین سبز و سیستم‌های مدیریت زیست محیطی اشاره دارد

۲-۴- مدیریت دانش سبز

مدیریت دانش* فرایند خلق، گردآوری، ذخیره، بازیابی، تسهیم و بکارگیری دانش و اطلاعات در یک سازمان تعریف می‌شود. با توجه به اینکه اطلاعات و دانایی در عصر حاضر حرف اول و آخر را می‌زد، اهمیت این حوزه از مدیریت روشن و بدیهی است. شاید بتوان گفت عنصر اصلی موفقیت در کسب‌وکارهای کنونی مدیریت دانش است (زارع و همکاران، ۱۴۰۰). نقش مدیریت دانش، کشف، جمع‌آوری و استفاده از دانش فنی سازمانی به‌منظور بهبود فرایندها و آموزش اثربخش کارکنان است (عباس و ساگسن، ۲۰۱۹).

برای اطمینان از پایداری بلندمدت، سازمان‌های پویا بر یکپارچه‌سازی مدیریت دانش سبز و استراتژی‌های سازمانی کلی تمرکز می‌کنند (چایاتانایات و همکاران، ۲۰۲۲). سازمان‌هایی که می‌توانند دانش سبز را جذب کنند به طور قابل توجهی بر عملکرد محیطی آنها تأثیر می‌گذارد (شهزاد و همکاران، ۲۰۲۰) مدیریت دانش سبز می‌تواند به کسب و کارها کمک کند تا در دراز مدت پایدارتر شوند.

۲-۴-۱- مکانیسم‌های انتقال دانش

هولتام و کورتنی (۱۹۹۸) بین کانال‌های رسمی، غیررسمی، شخصی و غیرشخصی تفاوت قائل می‌شوند. نمونه‌هایی از کانالهای دانش در شکل زیر آورده شده است. کانالهای دانش غیررسمی مانند جلسات برنامه ریزی نشده و مکالمات گاه به گاه، به اجتماعی شدن متکی هستند. اشکال عمده آنها این است که موردی که دانش به آن منتقل می‌شود به تمایل یا توانایی گیرنده برای جذب پیام بستگی دارد. برنامه های آموزشی در عوض مثالی از کانالهای رسمی است. ساختار آنها بیشتر است و معمولاً برای مخاطبان خاصی طراحی می‌شود. از این رو می‌توان دانش را با کارایی و گسترده تری منتقل کرد. کانال های انتقال شخصی شامل کارآموزی، آموزش ها یا سایر اشکال همکاری نزدیک یا مشاهدات است. آنها معمولاً رو در رو هستند و شامل تعامل و اعتماد نزدیک بین بازیگران است. انتقال دانش شخصی به ویژه برای انتقال دانش ضمنی مناسب است زیرا نیازی به تبدیل دانش ضمنی به دانش صریح و صرفه جویی در وقت و منابع نیست. ضرر اصلی این است که به نزدیکی منبع و گیرنده نیاز دارد. دانش غیرشخصی که معمولاً با کدگذاری و ذخیره دانش به دست می‌آید، در عوض

* Knowledge management

مناسب است تا انتقال دانش بین بازیگران را برای غلبه بر موانع جغرافیایی و زمانی امکان پذیر کند. مکانیسم های انتقال دانش غیر شخصی به پشتیبانی از انتقال دانش به نوعی کدگذاری دانش و همچنین زیرساخت های ذخیره سازی نیاز دارند. برای تسهیل انتقال دانش مهم است که در طی فعالیت های بهبود فرآیند بر تمام فعالیت های ایجاد دانش و همچنین استفاده مجدد از دانش موجود تأکید شود (جیانتی، ۲۰۱۵)
چهار نوع مکانیزم انتقال دانش در عمل دیده شده است (جیانتی، ۲۰۱۵):

شکل شماره ۲- مکانیزم های انتقال دانش

شخصی سازی و کدگذاری. شخصی سازی اشاره به انتقال یک به یک [دانش] بین دو نهاد به صورت شخصی دارد. یک نمونه بسیار خوب از این، عمل آموزش فردی است که چگونه دوچرخه سواری کند. از سوی دیگر، کدگذاری اشاره به عمل تبدیل دانش به مصنوعات دانش مانند اسناد، تصاویر و فیلم هایی است که توسط گیرندگان دانش به صورت یکنواخت مصرف می شوند.
انتقال دانش شخصی منجر به جذب بهتر دانش توسط گیرنده می شود هنگامی که دانش ضمنی بالاتر است و یا هنگامی که محتوای اطلاعاتی در یک شی دانش بالا است. از طرف دیگر، کدگذاری بواسطه نیاز به انتقال دانش به تعداد زیادی از افراد طراحی می شود و منجر به استفاده مجدد بهتر دانش می شود.

دانشگاه آزاد اسلامی
فردوس مشهد

فردوس مشهد

جدول شماره ۱- تحقیقات داخلی:

نویسنده	عنوان	روش پژوهش	نتایج
طالبی و همکاران (۱۴۰۱)	بررسی رابطه بین استراتژی نوآوری سبز و نوآوری سبز با میانجی گری مشروعیت زیست محیطی سازمان و هویت سازمانی سبز (مطالعه موردی تولیدکنندگان دستگاه‌های مدیریت پسماند بیمارستانی)	پیمایشی و همبستگی، پرسشنامه‌ای. جامعه آماری شامل ۱۴ شرکت تولیدکنندگان دستگاه‌های مدیریت پسماند بیمارستانی	هویت سازمانی سبز و مشروعیت زیست محیطی سازمان ارتباط بین استراتژی نوآوری سبز و نوآوری سبز را میانجی‌گری می‌کند.
سپهوند و همکاران (۱۴۰۱)	بررسی تأثیر اقدامات مدیریت منابع انسانی سبز بر نوآوری سبز با نقش میانجی فرهنگ سازمانی سبز	جامعه آماری پژوهش مدیران و کارشناسان شرکت‌های فرآوری ضایعات در شهرک‌های صنعتی استان تهران بودند	اقدامات مدیریت منابع انسانی سبز در شرکت‌های فرآوری ضایعات هم به صورت مستقیم و هم از طریق فرهنگ سازمانی سبز بر نوآوری سبز تأثیر مثبت و معنادار دارد
مرادی و همکاران (۱۴۰۰)	تأثیر فرهنگ سازمانی سبز بر عملکرد سبز و مزیت رقابتی با نقش میانجی نوآوری سبز در بیمه ایران	روش پژوهش توصیفی پیمایشی، پرسشنامه‌ای	فرهنگ سازمانی سبز بر عملکرد سبز و مزیت رقابتی با نقش میانجی نوآوری سبز در بیمه ایران تأثیر مثبت و معنی داری دارد
ترکی و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی تأثیر رهبری تحول آفرین سبز بر رفتار سبز با نقش میانجی فرهنگ سازمانی سبز و نگرانی‌های زیست محیطی کارکنان واحدهای صنعتی شهر شهرکرد	جامعه آماری این پژوهش ۵۱۰ نفر از کارکنان بودند	رهبری تحول آفرین سبز بر رفتار سبز با نقش میانجی فرهنگ سازمانی سبز، تأثیر مثبت دارد
زارع و همکاران (۱۴۰۰)	تثیر ظرفیت جذب دانش بر عملکرد نوآوری سبز با نقش میانجی یادگیری‌زدایی و تعدیلگر یادگیری ارتباطی	کاربردی دارای هدف توصیفی و استراتژی همبستگی و به صورت مقطعی جامعه آماری شامل کارکنان شرکت پتروشیمی برزویه بود	نتایج بر اهمیت ظرفیت جذب برای توسعه فرایند عملکرد نوآوری سبز به منظور ایجاد مزیت رقابتی تأکید دارد
یعقوبی و همکاران (۱۳۹۹)	بررسی نقش فرهنگ سازمانی سبز در بهره‌وری منابع انسانی با میانجی-گری عملکرد سبز	روش پیمایشی و مبتنی بر مدل‌یابی معادلات ساختاری جامعه آماری پژوهش	یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تقریباً نیمی (۰/۴۸) از اثر کل فرهنگ سازمانی سبز بر بهره‌وری منابع انسانی از طریق

دانشگاه آزاد اسلامی
مرکز دانش و فناوری

فردوس

شامل پرستاران بیمارستان امام رضا (ع)	غیرمستقیم توسط متغیر میانجی عملکرد سبز تبیین می شود		
--	--	--	--

جدول شماره ۲- تحقیقات خارجی:

نویسنده	عنوان	روش پژوهش	نتایج
وانگ و همکاران (۲۰۲۲)	قابلیت های سازمانی برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار	مدیران سطوح مختلف از شرکت های تولیدی و خدماتی	مدیریت دانش سبز قابلیت های سازمانی را برای دستیابی به نوآوری سبز و توسعه پایدار طبق یافته ها تقویت می کند
اولاه و همکاران (۲۰۲۱)	درک چگونگی تأثیر انگیزه های دولتی (مالی و غیر مالی) بر رابطه بین نوآوری سبز و اهداف توسعه پایدار	۲۰۴ شرکت کوچک و متوسط پاکستانی	نوآوری سبز تأثیر قابل توجهی بر اهداف توسعه پایدار، توسعه جامعه و فعالیت های زیست محیطی دارد
چائو هوانگ (۲۰۱۹)	تأثیر فرهنگ سبز سازمانی بر عملکرد سبز و مزیت رقابتی	روش پژوهش توصیفی پیمایشی، پرسشنامه ای	فرهنگ سازمانی سبز بر عملکرد سبز و مزیت رقابتی تأثیر مثبت و معنی داری دارد
عباس و ساگسن (۲۰۱۹)	بررسی نقش مدیریت دانش در نوآوری سبز و اقدامات توسعه پایدار شرکت	شرکت های خدماتی و تولیدی کوچک، متوسط و بزرگ مقیاس واقع در پاکستان	مدیریت دانش تأثیر چشم گیری بر نوآوری سبز و فعالیت های توسعه پایدار شرکت دارد. همچنین نوآوری سبز، تأثیر مثبت و چشم گیری بر اقدامات توسعه پایدار شرکت را نشان داد.

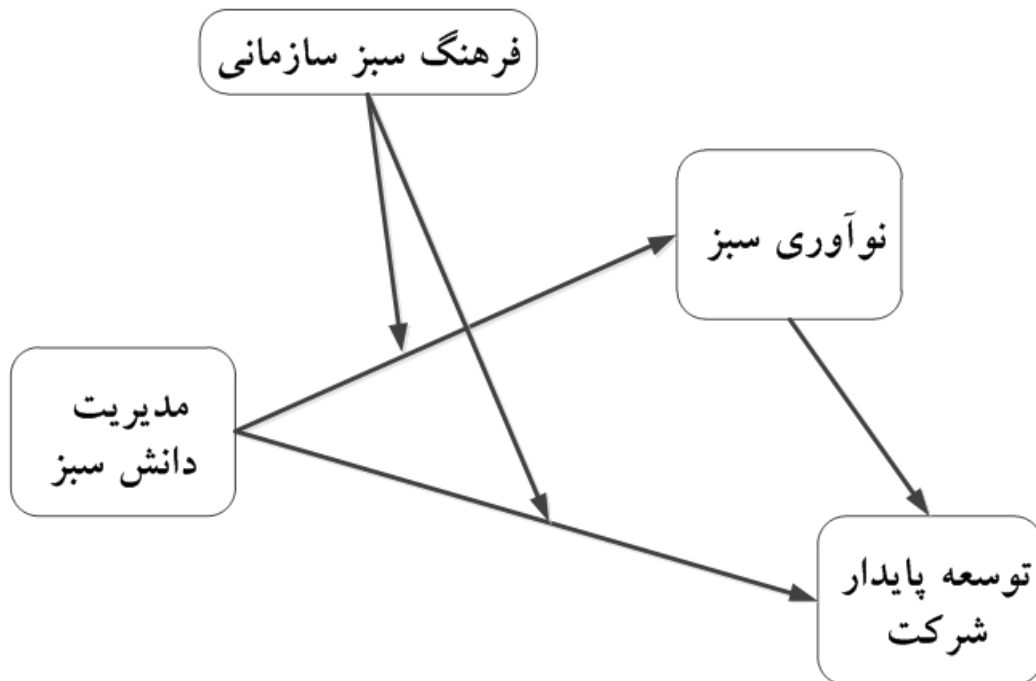
۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش های کمی بوده که از نظر هدف جز پژوهش های توسعه ای- کاربردی است و برای جمع آوری اطلاعات از شیوه مرور منابع کتابخانه ای استفاده شده و تحلیل داده ها به شکل توصیفی - تحلیلی است.

۴- مدل مفهومی پژوهش

پیمان جهانی سازمان ملل متحد از شرکت‌های تولیدی خواسته است تا از فرآیندهای سازگار با محیط زیست و فناوری‌های پیشرفته برای به حداقل رساندن تأثیر منفی کسب‌وکارها بر محیط‌زیست استفاده کنند (گزارش سازمان ملل متحد، ۲۰۱۸). تحقیق و توسعه و به اشتراک گذاری دانش سبز برای نوآوری شرکت‌ها حیاتی است؛ سازمان‌ها از چنین فناوری‌هایی برای ایجاد محصولات و فرآیندهای جدید و بهبود محصولات موجود به منظور بهبود عملکرد سازمانی از نظر اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی استفاده می‌کنند (شاگردی و همکاران، ۱۳۹۹؛ خان و همکاران، ۲۰۲۲). پژوهش حاضر ادعا می‌کند که توانایی سازمان برای سرمایه‌گذاری بر دانش سبز به آنها کمک کرده تا محصولات و خدمات سازگار با محیط زیست را از طریق نوآوری سبز ارائه دهند و عملکرد زیست محیطی خود را تقویت کنند. هر چه سیستم مدیریت دانش سبز یک سازمان مؤثرتر باشد احتمال نوآوری سبز بالاتر رفته و این فعالیت‌ها به طور مستقیم با دستیابی به اهداف پایداری که روح تئوری سبز است در ارتباط هستند؛ مدل مفهومی در قالب شکل زیر آورده شده است:

شکل شماره ۳- مدل مفهومی پژوهش

۵- بحث و نتیجه‌گیری

مفهوم توسعه پایدار در قلب روندهای حاکم بر قرن ۲۱ قرار دارد (سپهوند و همکاران، ۱۴۰۱)؛ مهم‌ترین نگرانی جوامع در هزاره سوم مسائل مربوط به محیط زیست و استفاده صحیح از منابع است. در این راستا گرایش به تولید پاک (سبز) و مصرف پایدار در دستور کار شرکت‌ها و افراد به عنوان مصرف‌کننده قرار دارد؛ نوآوری سبز یکی از مهمترین ابزارهای استراتژیک است که شرکت‌ها برای به دست آوردن توسعه پایدار در پاسخ به فشارهای محیطی استفاده می‌کنند (طالبی و همکاران، ۱۴۰۱). امروزه توسعه ی محصول و خدمات برای شرکت‌هایی که می‌خواهند در بازارهای موجود و همچنین در بازارهای جدید به رقابت بپردازند، امری حیاتی می‌باشد. لذا شرکت‌ها می‌توانند با بهبود عملکرد زیست محیطی شان، تصویر سبز بودن شرکت خود را ارتقا بخشند که به نوبه ی خود به ایجاد فرصت‌های جدید کسب و کار و بهبود مزیت

- رقابتی کمک می کند(مرادی و همکاران، ۱۴۰۰). در نهایت اینکه سازمان هایی که می توانند دانش سبز را جذب کنند به طور قابل توجهی بر عملکرد محیطی آنها تأثیر می گذارد (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰)
- جرم انگاری تخریب محیط زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده کنندگان و تخریب کنندگان محیط زیست و الزام آنان به جبران خسارت، نکته بسیار حائز اهمیت است که در بند ۴ سیاست های محیط زیست ایران آمده است و گامی مؤثر در راستای استقرار اقتصاد و نوآوری سبز به شمار می رود لذا انجام چنین پژوهشی مفید خواهد بود. در ادامه توصیه هایی به مدیران شرکتهای تولید مواد غذایی شهر کرمانشاه شده است:
- در این شرکتهای بر نوآوری فناورانه سبز یعنی فرایند تولید دانش فنی با هدف کاهش پیامدهای منفی زیست محیطی تمرکز ویژه شود.
  - شرکت به توسعه ی فرهنگ سبز در حمایت و حفاظت از محیط زیست بپردازند
  - مدیریت با انتشار و انتقال دانش سبز به اهمیت منابع طبیعی و تولید پاک بپردازد
  - عملکرد شرکت در قالب جنبه های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مورد بازبینی و ارزیابی قرار گیرد تا نقاط قوت و ضعف شناسایی شود.

۶- مراجع

منابع فارسی

۱. بهارلو، الهام، (۱۳۹۹)، فرهنگ سازمانی سبز: دریچه ای به کسب مزیت رقابتی و عملکرد زیست محیطی، سومین کنفرانس بین المللی مدیریت امور مالی، تجارت، بانک، اقتصاد و حسابداری، تهران
۲. ترکی، مصطفی؛ کلاتری شاهيجان، میلاد؛ علیرضایی، اسداله؛ (۱۴۰۰) تأثیر رهبری تحول آفرین سبز بر رفتار سبز با نقش میانجی فرهنگ سازمانی سبز و نگرانی های زیست محیطی، مدیریت کسب و کار و کار آفرینی، شماره ۲
۳. خسروبیگی، احسان و شوال پور، سعید و فروزانمهر، مجید، (۱۳۹۹)، نوآوری سبز: بررسی تعاریف، مفاهیم و کاربردها، دومین کنفرانس بین المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق، تهران
۴. خوشرو صائب؛ قجری سمیه. (۱۳۹۵) تأثیر فرهنگ سازمانی سبز بر مزیت رقابتی سبز سازمان ها با نقش میانجی هویت سازمانی سبز، کنفرانس بین المللی ایده های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، دوره دوم
۵. رجائی، یداله؛ سالک، مرضیه؛ (۱۳۹۵) بررسی تأثیر عوامل سازمانی بر توسعه پایدار شرکت با تأکید بر نقش قابلیت های نوآوری و استراتژی مسئولیت اجتماعی شرکت (مطالعه ای در شرکت های واقع در شهرک صنعتی شماره ۱ زنجان)، مطالعات کمی در مدیریت، زمستان - شماره ۲۷
۶. رحیمی، فرج اله؛ مهربانی، علی؛ اسکندری، یاسر. (۱۳۹۸). تأثیر تعهد زیست محیطی بر نوآوری سبز و عملکرد پایدار با نقش تعدیل کنندگی آموزش زیست محیطی کارکنان در شرکتهای پتروشیمی ماهشهر. انسان و محیط زیست، ۱۷(۴)، ۲۵-۳۸.
۷. زارع، رضا؛ محمدزاده ثانی سکینه، فتحی زاده علیرضا. (۱۴۰۰) تأثیر ظرفیت جذب دانش بر عملکرد نوآوری سبز با نقش میانجی یادگیری زدایی و تعدیلگر یادگیری ارتباطی. مطالعات راهبردی در صنعت نفت و انرژی، ۱۳ (۵۰): ۸۱-۶۳

دانشگاه آزاد
فردوس

فردوس

۸. سپهوند، رضا؛ نظرپوری، امیر هوشنگ؛ عارف نژاد، محسن؛ (۱۴۰۱). اثر اقدامات مدیریت منابع انسانی سبز بر نوآوری سبز با نقش میانجی فرهنگ سازمانی سبز (مورد مطالعه: مدیران و کارشناسان شرکت‌های کوچک فرآوری ضایعات)، مدیریت فرهنگ سازمانی، بهار، دوره بیستم - شماره ۱
۹. شاگردی، امیر غفوریان؛ موسوی، سید نجم الدین؛ شریعت نژاد، علی. (۱۳۹۹) بررسی تاثیر ویژگی های دانش بر نوآوری سبز با نقش میانجی استراتژی های مدیریت دانش (شرکت های فعال در شهرک های صنعتی خرم آباد)، نشریه صنعت و دانشگاه، شماره ۴۸، سال ۱۳
۱۰. طالبی، داود؛ معززی خواه طهران، آزاده. (۱۴۰۱). بررسی رابطه بین استراتژی نوآوری سبز و نوآوری سبز با میانجی گری مشروعیت زیست محیطی سازمان و هویت سازمانی سبز. چشم‌انداز مدیریت صنعتی، سال ۱۲، شماره ۴۵
۱۱. طیاران، شهرزاد، طوطیان، صدیقه، و محمدی، آوا. (۱۳۹۹). تاثیر ابعاد نوآوری سبز و فرهنگ نوآوری بر عملکرد مالی سازمان با توجه به نقش عملکرد زیست محیطی. اندیشه‌آماد، ۱۹(۷۳)، ۱۰۳-۱۲۰.
۱۲. مرادی، خاطره و بیرانوند، فریده و حسینعلی زاده، سمیرا و جعفری، محمد، (۱۴۰۰)، تاثیر فرهنگ سازمانی سبز بر عملکرد سبز و مزیت رقابتی با نقش میانجی نوآوری سبز در بیمه ایران، هفتمین کنفرانس بین‌المللی تکنیک های توسعه پایدار در مدیریت و مهندسی صنایع با رویکرد شناخت چالش های دائمی
۱۳. مروتی شریف‌آبادی، علی، نمک‌شناس جهرمی، مهسا، رضایی بیده، علیرضا. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر ابعاد نوآوری سبز بر عملکرد سازمان. مطالعات مدیریت صنعتی، ۱۲(۳۳)، صص ۲۵-۴۲
۱۴. یعقوبی نورمحمد؛ دهقانی مسعود؛ احمدی فروغ. (۱۳۹۹) نقش فرهنگ سازمانی سبز در بهره‌وری منابع انسانی با میانجی‌گری عملکرد سبز در پرستاران بیمارستان امام رضا (ع) مشهد، مطالعات فرهنگی-اجتماعی خراسان، دوره: ۱۵، شماره: ۲

منابع لاتین

۱۵. Abbas, J., & Dogan, E. (۲۰۲۲). The impacts of organizational green culture and corporate social responsibility on employees' responsible behaviour towards the society. *Environmental Science and Pollution Research*.
۱۶. Abbas, Jawad; Sağsan, Mustafan. (۲۰۱۹) Impact of knowledge management practices on green innovation and corporate sustainable development: A structural analysis, *Journal of Cleaner Production*, Volume ۲۲۹, ۲۰ August ۲۰۱۹, Pages ۶۱۱-۶۲۰
۱۷. Ahmed, S., Naz, F., Abbas, Z., & Batool, K. H. (۲۰۲۲). Impact of green innovation on sustainable development with mediating effect of knowledge management. *Journal of Business Management Studies-JBMS*, ۱(۰۱), ۱-۱۶.
۱۸. Alkaraan, F., Albitar, K., Hussainey, K., & Venkatesh, V. G. (۲۰۲۲). Corporate transformation toward Industry ۴.۰ and financial performance: The influence of environmental, social, and governance (ESG). *Technological Forecasting and Social Change*, ۱۷۵
۱۹. Al-Qudah, A. A., Hamdan, A., Al-Okaily, M., & Alhaddad, L. (۲۰۲۲). The impact of green lending on credit risk: Evidence from UAE's banks. *Environmental Science and Pollution Research*
۲۰. Al-Swidi, A. K., Gelaidan, H. M., & Saleh, R. M. (۲۰۲۱). The joint impact of green human resource management, leadership and organizational culture on

دانشگاه آزاد
فردوس

فردوس

- employee 'green behavior and organizational environmental performance. *Journal of Cleaner Production*, ۳۱۶.
۲۱. Azhar, A., & Yang, K. (۲۰۲۱). Examining the influence of transformational leadership and green culture on pro-environmental behaviors: Empirical evidence from florida city governments. *Review of Public Personnel Administration*
  ۲۲. chaithanapat, P., Punnakitikashem, P., Khin Khin Oo, N. C., & Rakthin, S. (۲۰۲۲). Relationships among knowledge-oriented leadership, customer knowledge management, innovation quality and firm performance in SMEs. *Journal of Innovation & Knowledge*, ۷,(۱) ۱۰۰-۱۶۲.
  ۲۳. Chao-Hung, Wang. (۲۰۱۹) How organizational green culture influences green performance and competitive advantage: The mediating role of green innovation, *Journal of Manufacturing Technology Management*; Bradford Vol. ۳۰, Iss. ۴, pp. ۶۶۶-۶۸۳.
  ۲۴. Giannetti, Cinzia.(۲۰۱۵). Organisational Knowledge Management for Defect Reduction and Sustainable Development in Foundries, *International Journal of Knowledge and Systems Science* ۶(۳): ۱۸-۳۷
  ۲۵. Khan, M. K., Babar, S. F., Oryani, B., Dagar, V., Rehman, A., Zakari, A., Khan, M. O. (۲۰۲۲). Role of financial development, environmental-related technologies, research and development, energy intensity, natural resource depletion, and temperature in sustainable environment in Canada. *Environmental Science and Pollution Research*, ۲۹(۱), ۶۲۲-۶۳۸.
  ۲۶. Pham, H. T., Pham, T., Truong Quang, H., & Dang, C. N. (۲۰۲۲). Impact of transformational leadership on green learning and green innovation in construction supply chains. *Engineering, Construction and Architectural Management*
  ۲۷. Shahzad, M., Qu, Y., Zafar, A. U., Rehman, S. U., & Islam, T. (۲۰۲۰). Exploring the influence of knowledge management process on corporate sustainable performance through green innovation. *Journal of Knowledge Management*, ۲۴(۹), ۲۰۷۹-۲۱۰۶.
  ۲۸. Song, M., Peng, L., Shang, Y., & Zhao, X. (۲۰۲۲). Green technology progress and total factor productivity of resource-based enterprises: A perspective of technical compensation of environmental regulation. *Technological Forecasting and Social Change*, ۱۷۴
  ۲۹. Ullah, R., Ahmad, H., Rehman, F.U. and Fawad, A. (۲۰۲۱), "Green innovation and Sustainable Development Goals in SMEs: the moderating role of government incentives", *Journal of Economic and Administrative Sciences*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
  ۳۰. UNDP. (۲۰۲۱). *Sustainable development goals*. August ۱۹, United Nations Development Programme. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>.
  ۳۱. Wang, Shouwen; Abbas, Jawad; Safdar Sial, Muhammad; Álvarez-Otero, Susana; Cioca, Lucian-Ionel; (۲۰۲۲) Achieving green innovation and sustainable development goals through green knowledge management: Moderating role of

دانشگاه فردوسی
مَشهد

مؤسسه آموزش عالی فردوس

پنجمین همایش ملی مدیریت دانش و کسب و کارهای الکترونیکی با رویکرد
اقتصاد دانش بنیان و هوشمندسازی
۱۹ و ۲۰ مهر ماه ۱۴۰۲. مؤسسه آموزش عالی فردوس

5th National Conference Of knowledge Management & E-business
with The Approach Of Knowledge-based Economy And Intelligentization Mashhad2023

11, 12 October 2023 Ferdows Institute Of Higher Education

organizational green culture, *Journal of Innovation & Knowledge*, Volume ۷,
Issue ۴